

DUURZAAM ENERGIEBEDRIJF FRIESLAND

Johan van der Wal

Voor minimaal f 100,— deelnemen in een bedrijf dat duurzame energie gaat opwekken, daarmee de werkgelegenheid in Friesland stimuleren en een bijdrage leveren aan de democratisering van de energievoorziening in die provincie. Dat is de mogelijkheid die Johan Harms uit Deinum wil bieden aan iedere Fries die zich zorgen maakt over de energievoorziening in de toekomst. Daarbij denkt hij in eerste instantie aan de realisering van een windmolen die ergens langs de kust aan een bestaand bedrijf elektriciteit gaat leveren. Een voorbeeldproject, dat de mensen de ogen moet gaan openen.

In het Friese wordt, veelal binnenskamers, maar ook daadwerkelijk in de praktijk, door veel mensen gewerkt aan reële alternatieven voor kern- en kolenenergie. Noorderbreedte besteedt regelmatig aandacht aan zulke initiatieven. In voorgaande nummers kwamen de mensen van de Werkgroep Energie Benutting aan het woord. Ook Peter Timmer uit Dronrijp kreeg gelegenheid zijn windenergieplan voor het noorden op papier uiteen te zetten. De leraar elektrotechniek Johan Harms wil zijn plan realiseren met rechtstreekse hulp van de bevolking, die daarmee de gelegenheid geboden wordt zelf greep op de energievoorziening in Friesland te krijgen.

Welke gedachten liggen aan jouw plan ten grondslag?

'Momenteel wordt Friesland van elektriciteit voorzien van de Bergumermeercentrale. Over tien jaar is dat ding afgeschreven. Het Provinciaal Bestuur zal dan een keuze moeten maken. Als tegen die tijd de situatie niet zodanig is, dat er produktiemogelijkheden bestaan voor installaties die duurzame

energie kunnen opwekken, zal dat een keuze worden tussen twee kwaden: of kolenenergie, of kernenergie. We zullen er voor moeten zorgen dat die keuze niet gemaakt hoeft te worden'.

Maar is het reëel om te stellen dat die grote Bergumermeercentrale in z'n geheel vervangen kan worden door bv. windmolens?

'Ik ga uit van de situatie zoals die zich nú voordoet. Momenteel is het warmteverbruik in onze provincie al vijf maal zo groot als het elektriciteitsverbruik. Tegen de tijd dat de bestaande centrale wordt afgeschreven, kun je daarin niet meer dmv. aardgas voorzien. Dat zal dan of veel te duur zijn, of al opgestookt. Om in de toekomstige warmtebehoefte te voorzien - die dan natuurlijk groter zal zijn dan nu - zal je het vermogen van zeker drie kerncentrales nodig hebben, nog buiten de elektriciteitsbehoefte om. Die situatie zullen we moeten trachten te voorkomen'.

Totale energievoorziening

Het gaat je dus om de totale energievoorziening, elektriciteit en warmte. Hoe vul je dat in?

'Om zowel aan de toekomstige warmte- en elektriciteitsbehoefte te voldoen, zal je en windmolens en biogasinstallaties nodig hebben. Elektriciteit is zoals bekend ook heel goed in de vorm van warmte op te slaan. Molens in combinatie met biogas en warmtekoppeling kunnen voldoende vermogen leveren. De hele zaak is op te zetten met gebruikmaking van de bestaande infrastructuur. De nachtstroomdraad in het elektriciteitsnet bv., kun je gebruiken als windstroomdraad. Op het moment dat er een grote vraag is naar warmte, waait het hard, dat is bewezen. De piekbelasting die

dan ontstaat kun je rechtstreeks door de natuur zelf op laten vangen. Wat je over hebt aan warmte kun je opslaan. Daarbij denk ik bv. aan warmte-akkumulerende kachels. Daarvoor zou je heel goed de nachtstroomkachels kunnen gebruiken die vroeger veel toegepast werden, maar die zo'n dertig jaar geleden werden afgedankt''.
Heb je één en ander ook op papier uitgewerkt?

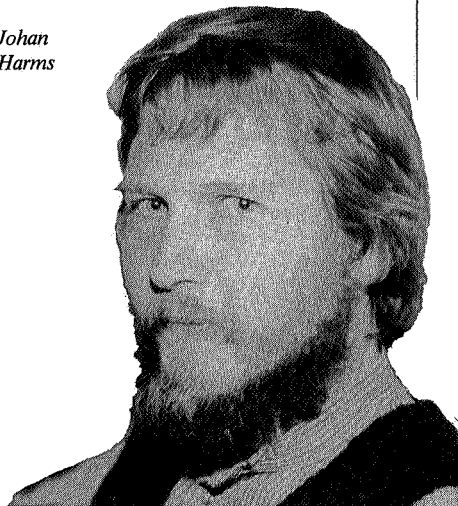
'Voor alles wil ik er voor waken dat mijn idee ontaardt in het schrijven van dikke rapporten. Die zijn er zo langzamerhand al genoeg. Wat bij mij voorop staat, is het scheppen van een kader, een structuur, waarbinnen we aan de slag kunnen gaan'.

Rekensommetje

Toch zul je met iets van een berekening op tafel moeten komen willen er mensen in geïnteresseerd raken.

'Natuurlijk, daar hebben de potentiële deelnemers aan het Duurzaam Energiebedrijf recht op. Laten we eens een reken-

Johan Harms

sommetje maken. Voorlopig zijn er bijna alleen 50 kW-molens op de markt, daar moet ik de berekening op baseren. Zo'n ding kost totaal, inclusief installeren, ca. f 130.000,—. Via de Wet Investerings Rekening kun je daarop f 45.000,— binnenhalen. De Provincie verstrekt f 5.000,— subsidie. Dus de investering van één molen kost je f 80.000,—. Dat betekent, dat voor de prijs van één kerncentrale (1 miljard gulden) 12.500 molens zijn te bouwen. Dat levert aan windvermogen 625 MegaWatt op. In combinatie met warmtekrachtkoppeling heb je dan voldoende elektrisch vermogen voor Friesland. Daarbij moet je in aanmerking nemen dat bij zoveel molens de prijs per stuk aanmerkelijk daalt, iets wat voor kerncentrales zeker niet opgaat. Voor de prijs van één kerncentrale kun je dus zeker hetzelfde vermogen aan windenergie bekostigen. De voordelen? Een nieuwe industrie voor Friesland en een stimulans tot vegaande innovatie op dit gebied!

Dat sommetje gaat op voor de elektriciteits-behoefte. En de warmtebehoefte?

'Het energie-zelfstandig maken van Friesland vergt, wil je ook in de warmtebehoefte voorzien, het vijfvoudige. Dan kom je dus op een energiebehoefte van vijf maal 625 MegaWatt = 3125 MegaWatt. Maar er zal ook een behoorlijk besparingsprogramma moeten worden doorgevoerd. Er is berekend, dat per woning zeker zo'n 40% energie valt te besparen bij een investering van - op dit moment - ca f 3.500,—. Ook dat levert natuurlijk weer een fiks brok werkgelegenheid op. Economisch zinvolle arbeidsplaatsen volgens mij. Op het gebied van biogasininstallaties valt ook nog veel te innoveren.'

In hoeverre komen jouw ideeën en die van

Peter Timmer (zie Noorderbreedte '81/3) overeen?

'Peter Timmer wil veel windmolens plaatsen. Ik vraag me af: hōe en wāar plaats ik die molens zodanig, dat kern- en kolen-energie niet meer nodig zullen zijn. Ik heb het idee dat onze initiatieven elkaar aardig aanvullen. Peter Timmer werkt nu samen met mij en nog wat mensen aan het opstarten van het Duurzaam Energiebedrijf Friesland. Momenteel zijn we bezig de zaak in een stichtingsvorm te gieten. Na de zomer verschijnt een voorlichtingsfolder, die we aan geïnteresseerden gaan verstrekken. Voor minimaal f 100,— kan men tzt. een schuldbekentenis kopen. Als er voldoende kapitaal is, gaan we los. De rente die het bedrijf gaat leveren zal wel lager zijn dan de banken verstrekken, maar je moet het bedrag dat je daar op inlevert zien als de prijs die je voor energie-zelfstandigheid betaalt'.

Reaktie overheid

Welke reaktie verwacht je van de overheid?

'Laat ik man en paard maar noemen: een bijzonder terughoudende. Toch is het zaak het idee een zodanige gestalte te geven dat het ook voor de overheid aantrekkelijk wordt er op in te springen. Maar de wortel van het grootschalig denken wordt er mee aangetast, dat is een duidelijke zaak. Verder hoop ik dat het initiatief ook in andere provincies wordt overgenomen. Hoofdzaak is en blijft, dat volgens mij de bevolking de energievoorziening in eigen hand moet krijgen. Als dat een energievoorziening wordt die èn veilig, èn democratisch is en ook nog werkgelegenheid scheidt, dan zouden veel mensen met een gerust hart de toekomst tegemoet durven zien. Ik hoop dat mijn idee daaraan kan bijdragen.'

In anti-kernenergiekringen in Friesland is

Johan Harms' idee goed aangeslagen. Een spreekbeurt van hem tijdens het 'Weigerfeest' op 15 april (zie ook het vorige nr. van Noorderbreedte) leverde een honderdtal positieve reacties op. Van de zijde van het bedrijfsleven kwam een aanbod van het windmolenproductiebedrijf Polenco, om zodra er geld genoeg binnen is aan de slag te gaan met een door dit bedrijf ontwikkeld prototype voor een 300 kW molen. Wie ook interesse heeft kan met Harms contact opnemen. Adres: Trekwei 5, 9033 WC Deinum, tel.nr. 05107-1859.

Sage

Een soortgelijk initiatief als dat van Johan Harms wordt momenteel in de provincie Groningen van de grond getild. Het betreft de SAGE, wat staat voor Stichting Alternatieve Groninger Energie, een samenwerkingsverband van de Chr. Plattelandsjongeren, Studierichting Vrije Chemie R.U., Basisgroep de Vier Handen, Prov. Diaconaal Buro Herv. Kerk en de Groninger CBTB. SAGE ontwikkelde een plan om een 10 kW molen te plaatsen bij kleine en middelgrote bedrijven op het platteland, mn. bij agrarische bedrijven. De eerste molen zal geplaatst worden op het bedrijf van Jaap en Pier Prins in Middelstum. De Triodosbank is bereid deze molen te financieren tegen lage rente, voor een bedrag van ca. f 70.000,—. De bank vraagt hiervoor borgen, mensen die voor een bepaald bedrag garant willen staan. De boeren betalen de molen in 10 jaar af, waarna de borgstelling vervalt. Wie interesse heeft kan contact opnemen met Borgkring 1 van SAGE, p/a Heesterpoort 2B in Groningen, tel.nr. 050-140781 of 261224.